

MIROŚLAW S. WRÓBEL

## ZNACZENIE I OBCHODY ŚWIĘTA NAMIOTÓW W STAROŻYTNYM IZRAELU

W starożytnym Izraelu znane były trzy najważniejsze święta o charakterze rolniczym i pielgrzymkowym: Przaśników, Żniw i Zbiorów (Wj 23,14-17). Stoją one u podstaw obchodzonych dzisiaj w judaizmie świąt: Paschy, Tygodni (*Szawuot*) oraz Namiotów (*Sukkot*). Chrześcijanie celebrują Paschę jako wielkanocne misterium uobecniające mękę, śmierć i zmartwychwstanie Chrystusa oraz Pięćdziesiątnicę (*Szawuot*) jako Zesłanie Ducha Świętego. Jednak święto Sukkot nie znalazło żadnego chrześcijańskiego odpowiednika. Jedynym tekstem nowotestamentalnym, w którym *explicite* jest wzmiankowane Święto Namiotów (gr. σκηνοπηγία)<sup>1</sup>, jest Ewangelia św. Jana (J 7,2). Jezus przybywa na nie do Jerozolimy w sposób ukryty, w obawie przed Żydami (J 7,10). Wówczas naucza On w świątyni (J 7,14) i prowadzi polemiczne dyskusje ze swoimi adwersarzami na temat swojej mesjańskiej tożsamości i posłannictwa. Św. Jan przedstawia Jezusa jako Światłość i Źródło prawdziwego życia posłanego do całej ludzkości przez miłującego Ojca. W ostatnim dniu święta Jezus uroczyście wypowiada obietnicę na temat wody żywej: „Jeśli ktoś jest spragniony, a wierzy we Mnie – niech przyjdzie do Mnie i pije! Jak rzekło Pismo: Strumienie wody żywej popłyną z jego wnętrza” (J 7,37-38). Ukazanie

<sup>1</sup> W Starym Testamencie nazwa ta jest używana przez autorów LXX 9 razy na tłumaczenie Święta Namiotów (hebr.: הַגַּן הַסֻּכּוֹת; *bag ha-sukkot*) – Pwt 16,16; 31,10; Za 14,16.18.19; Ezd 5,50; 1 Mch 10,21; 2 Mch 1,9.18.

Jezusa i Jego istotnego nauczania o sobie właśnie wtedy stanowi zaproszenie dla czytelników Ewangelii do głębszego poznania znaczenia tego święta w historii starożytnego Izraela<sup>2</sup>. W niniejszym artykule zostaną ukazane fazy rozwoju tego święta, jego znaczenie i symbolika w różnych okresach historii Izraela oraz jego *Wirkungsgeschichte* w tradycji rabinackiej i chrześcijańskiej.

## 1. FAZY ROZWOJU ŚWIĘTA NAMIOTÓW W ŚWIETLE TRADYCJI BIBLIJNYCH

Genezy Święta Sukkot (zwanym również Świętem Namiotów, Szałasów lub Kuczek) należy szukać w kananejskim kulcie dziękczynnym na zakończenie żniw. Izraelici przejęli je, zachowując jego rolniczy charakter. W Biblii Hebrajskiej można znaleźć ślady wskazujące na powiązanie tego święta z wcześniejszym kultem w Kanaanie. W Księdze Sędziów znajduje się wzmianka, że lud Izraela odwrócił się od Pana, służąc bożkom kananejskim i obchodząc ich święta: „Możni z Sychem, wyszedłszy na pole, zrywali winogrona i tłoczyli je, urządając zabawy. Weszli też do świątyni swoich bogów, gdzie jedli i pili oraz zlorzeczali Abimelekowi” (Sdz 9,27). Pewne odniesienia do tego święta można znaleźć w epizodzie uprowadzenia przez Beniaminitów córek Szilo (Sdz 21,19-21) oraz w opisie dorocznego pielgrzymowania do sanktuarium w Szilo przez Elkanę i Annę (1 Sm 1,9.12-15).

Najstarsze tradycje na temat Święta Namiotów w Izraelu zawarte są w tekstach wzmiankujących pierwsze kalendarze świąteczne w Księdze Wyjścia (Wj 23,14-

<sup>2</sup> Zagadnienia związane ze Świętem Namiotów w Starożytnym Izraelu podejmowali m.in.: A. Alt, „Zelte und Hütten”, *Alttestamentliche Studien*, Bonn 1950, 16-25; H.J. Kraus, *Gottesdienst in Israel. Studien zur Geschichte des Laubbüttenfestes*, München 1954; G.W. Macrae, „The Meaning and Evolution of the Feast of Tabernacles”, *CBQ* 22 (1960), 251-276; D.J.A. Clines, „The Evidence for an Autumnal New Year in Preexilic Israel Reconsidered”, *JBL* 93 (1974), 22-40; J.L. Rubenstein, *The History of Sukkot in the Second Temple and Rabbinic Period*, Atlanta 1995; R. Vicent, *La fiesta judía de las Cabañas (Sukkot)*, Estella 1995; H. Ulfgard, *The Story of Sukkot: The Setting, Shaping, and Sequel of the Biblical Feast of Tabernacles*, Tübingen 1998; R. Martin-Achard, G. Bienaimé, „Sukkot”, w: *Supplément au Dictionnaire de la Bible, t. XIII*, red. J. Briand, M. Quesnel, Paris 1999, 40-77; L. Devillers, „Histoire et théologie de la fête des Tentés (Sukkot)”, *RT* 100 (2000), 269-303; M. Patella, „Seer’s Corner: Celebrating Succoth”, *Bible Today* 40 (2002), 302-307; L. Devillers, *La fête de l’envoyé*, Paris 2002; M. Daise, „The Days of Sukkot of the Month of Kislev”, w: *Enoch and Qumran Origins*, red. G. Boccaccini, Grand Rapids 2005, 119-128; G. Del Olmo Lete, „Sukkot: de Ugarit al Talmud”, *Miscelánea de Estudios* 53 (2004), 249-269; *Nowy leksykon judaistyczny*, red. J.H. Schoeps, Warszawa 2007, 787.

17; 34,18-23). Jest ono tam połączone z dwoma innymi świętami (Przaśników i Tygodni) oraz nosi nazwę Święto Zbiorów (הַג הַאֲסִיף). Nazwa ta ściśle wiąże się z rolniczym charakterem tego święta i nawiązuje do dziękczynienia Bogu za zbiory winogron i plony z pól. W tekstach tych, choć nie ma ustalonej ścisłej daty tego święta, to jednak podkreśla się fakt, że jego obchody przypadają na koniec roku.

Trzy uroczyste święta będziesz dla Mnie obchodził w każdym roku. Obchodząc Święto Przaśników, będziesz jadł, jak ci to nakazałem, przez siedem dni chleb z niekwaszonej mąki, w oznaczonym dniu miesiąca Abib, gdyż w tym miesiącu wyszedłeś z Egiptu... I Święto Żniw pierwszych twoich zbiorów z tego, co posiałeś na roli, oraz Święto Zbiorów (הַג הַאֲסִיף) na końcu roku, gdy zbierzesz z pola twój plon. Trzy razy w roku zjawić się winien każdy twój mężczyzna przed Panem, Bogiem swoim” (Wj 23,14-17).

Zachowaj Święto Przaśników; przez siedem dni będziesz jadł chleby przaśne, jak to ci poleciłem... Będziesz obchodził Święto Tygodni, pierwocin, żniwa pszenicy i Święto Zbiorów (הַג הַאֲסִיף) przy końcu roku. Trzy razy w roku ukazać się wszyscy twoi mężczyźni przed obliczem Pana, Boga Izraela (Wj 34,18-23).

W późniejszej tradycji deuteronomicznej Święto Zbiorów zostaje nazwane Świętem Namiotów (hebr. הַג הַסֻּכּוֹת; *hag hassukkot* – dosł.: „szalasów”) w nawiązaniu do budowy i zamieszkania podczas tego święta w namiotach utworzonych z gałęzi. Nazwa ta zdaje się nawiązywać do starożytnej praktyki rolniczej budowania namiotów w winnicach lub na polach w okresie zbioru plonów. W tym tekście Sukkot jest określane jako „święto dla Pana”. W tradycji deuteronomistycznej zostaje określony ściśle czas trwania tego święta (7 dni) i charakter jego obchodu (powszechność, radość, dziękczynienie za plony i nawiedzenie sanktuarium):

Będziesz obchodził Święto Namiotów (הַג הַסֻּכּוֹת) przez siedem dni po zebraniu plonów z twego klepiska i tłoczni. W to święto będziesz się radował ty, syn twój i córka, sługa twój i niewolnica, a także lewita, obcy, sierota i wdowa, którzy żyją w twoich murach. Przez siedem dni będziesz świętować ku czci Pana, Boga swego, w miejscu, które sobie obierze Pan, za to, że ci błogosławi Pan, Bóg twój, we wszystkich twoich zbiorach, w każdej pracy twych rąk, i abys był pełen radości. Trzy razy do roku ukazać się każdy mężczyzna przed Panem, Bogiem twoim, w miejscu, które sobie obierze: na Święto Przaśników, na Święto Tygodni i na Święto Namiotów (הַג הַסֻּכּוֹת). Nie ukazać się przed obliczem Pana z próżnymi rękami (Pwt 16,13-16).

Najbardziej szczegółowe przepisy dotyczące Święta Namiotów podaje tradycja kapłańska. Jest ono przez nią nazywane „świętem Pana”. Tradycja ta uściśla także datę święta (piętnasty dzień siódmego miesiąca przez siedem dni plus ósmy dzień uroczystie wieńczący święto), kładąc duży nacisk na radosne i uroczyste świętowanie oraz na powstrzymanie się pierwszego i ostatniego dnia od wszelkiej pracy. Każdego dnia powinny być składane ofiary, które zostają precyzyjnie określone w Lb 29,12-38. Tradycja kapłańska ściśle wiąże zamieszkanie w namiotach podczas

tęgo święta z wędrówką Izraelitów przez pustynię ku Ziemi Obiecanej, kiedy to naród wybrany po ocaleniu z niewoli egipskiej zamieszkiwał w namiotach. W ten sposób pierwotny rytuał tego święta zostaje połączony z ważnym wydarzeniem z historii ludu wybranego<sup>3</sup>.

Po czym Pan powiedział do Mojżesza: „Powiedz Izraelitom: Piętnastego dnia tego siódmego miesiąca jest **Święto Namiotów** (הַגִּדְּ הַסֻּכּוֹת) przez siedem dni dla Pana. Pierwszego dnia jest zwołanie święte: nie będziecie wykonywać żadnej pracy. Przez siedem dni będziecie składać ofiary spalane dla Pana. Ósmego dnia będzie dla was zwołanie święte i złożycie ofiarę spalaną dla Pana. To jest uroczyste zgromadzenie. Nie będziecie wykonywać w tym dniu żadnej pracy... Tak więc piętnastego dnia siódmego miesiąca, kiedy zbierzecie plony ziemi, będziecie obchodzić **święto Pana** (הַגִּדְּ יְהוָה) przez siedem dni. Pierwszego dnia jest uroczysty szabat. Ósmego dnia także uroczysty szabat. Weźcie sobie pierwszego dnia owoce pięknych drzew, liście palmowe, gałązki gęstych drzew i wierzb nadrzecznych. Będziecie się weselić przed Panem, Bogiem waszym, przez siedem dni. Będziecie obchodzić to święto dla Pana co roku przez siedem dni. To jest ustawa wieczysta dla waszych pokoleń. W siódmym miesiącu będziecie je obchodzić. Przez siedem dni będziecie mieszkać w szałasach. Wszyscy tubylcy Izraela będą mieszkali w szałasach, aby pokolenia wasze wiedziały, że kazałem Izraelitom mieszkać w szałasach, kiedy wyprowadziłem ich z ziemi egipskiej. Ja jestem Pan, Bóg wasz!” (Kpł 23,33-36.39-43)

Teksty Starego Testamentu łączą obchody tego święta ze Świątynią Jerozolimską. Poświęcenie świątyni wybudowanej przez Salomona ma miejsce podczas Święta Namiotów (1 Krl 8,1-3.62-66). W Okresie Powygnaniowym obchody Święta Namiotów zostają ukazane jako wypełnienie prawa i ugruntowanie tożsamości nowej wspólnoty jednoczącej się wokół Tory i odbudowanej Świątyni Jerozolimskiej<sup>4</sup>.

A Jozue, syn Josadaka, i bracia jego kapłani oraz Zorobabel, syn Szealtiel, i bracia jego przystąpili do zbudowania ołtarza Boga izraelskiego, aby na nim złożyć całopalenia, jak przepisano w Prawie Mojżesza, męża Bożego. I na dawnym fundamencie wzniesli ołtarz, podczas gdy niebezpieczeństwo groziło im ze strony narodów pogranicznych, i złożyli na nim całopalenia dla Pana, całopalenia poranne i wieczorne. Potem obchodzili **Święto Namiotów** (הַגִּדְּ הַסֻּכּוֹת) według przepisu i złożyli ofiary codzienne w liczbie wyznaczonej, zgodnie z wymaganą należnością codzienną (Ezd 3,2-4). Następnego dnia naczelnicy rodów całego ludu, kapłani i lewici zebrali się u pisarza Ezdrasza, aby zgłębić słowa Prawa. I w Prawie, które Pan nadał przez Mojżesza, znaleźli przepis, by Izraelici podczas święta w siódmym miesiącu mieszkali w szałasach. Gdy to usłyszeli, ogłosili we wszystkich miastach swoich i w Jerozolimie: „Idźcie w góry i przyniescie gałęzie oliwne, gałęzie sosnowe, gałęzie mirtowe, gałęzie

<sup>3</sup> Zob. G. MacRae, „The Meaning and Evolution of the Feast of Tabernacles”, *CBQ* 22 (1960), 256-258.

<sup>4</sup> H. Cazelles, „La Fete des Tentes en Israel”, *Bible et vie chretienne* 65 (1965), 40-42; J.L. Rubenstein, *The History of Sukkot in the Second Temple and Rabbinic Period*, Atlanta 1995, 48-50.

palmowe i gałęzie innych drzew liściastych, aby zgodnie z przepisem uczynić szałas<sup>5</sup>”. I wyszedł lud, przynieśli to i uczynili sobie szałas: niejeden na dachu swoim, inni na podwórzach swoich, także i na dziedzińcach domu Bożego, na placu Bramy Wodnej i na placu Bramy Efraimskiej. Tak więc cała społeczność, to jest ci, którzy wrócili z niewoli, uczyniła szałas, i oni mieszkali w szałasach – choć nie uczynili tak Izraelici od dni Jozuego, syna Nuna, aż do owego dnia; i panowała bardzo wielka radość. I czytano z księgi Prawa Bożego dzień w dzień, od dnia pierwszego aż do dnia ostatniego. Przez siedem dni obchodzono święto, a dnia ósmego zgodnie z przepisem odbyło się zgromadzenie uroczyste (Ne 8,13-18).

W wizjach prorockich Święto Namiotów przybiera znaczenie mesjańskie. Widoczne jest to w eschatologicznej wizji Zachariasza, który zapowiada pielgrzymowanie wszystkich narodów do Świątyni Jerozolimskiej na końcu czasów, aby obchodzić Święto Namiotów. W wizji tej mocno podkreślana jest symbolika światła i wody. W tych czasach – jak pisze prorok – będzie wieczny dzień (bez nocy), a „z Jerozolimy wypłyną strumienie wód, połowa z nich popłynie do morza wschodniego, a połowa do morza zachodniego” (Za 14,8). Prorok podkreśla, że narody, które nie przybędą na święto, poniosą karę suszy i spadną na nie inne nieszczęścia.

Wszyscy ci, którzy ocaleją spośród wszystkich ludów, biorących udział w wyprawie na Jerozolimę, rokrocznie pielgrzymować będą, by oddać pokłon Królowi – Panu Zastępów – i obchodzić Święto Namiotów (הג הסוכת). A te z ludów ziemi, które nie pospieszą do Jerozolimy oddać pokłon Królowi – Panu Zastępów – będą pozabawione deszczu. A jeśli lud Egiptu tam się nie wybierze i tam się nie pokaże, spadną na niego nieszczęścia, jakimi Pan doświadczy narody, które nie przyjdą na obchód Święta Namiotów (הג הסוכת). Taka więc kara spotka Egipt i wszystkie narody, które nie pójdą na obchód Święta Namiotów (הג הסוכת) (Za 14,16-19).

## 2. ŚWIĘTO NAMIOTÓW W TRADYCJACH POZABIBLIJNYCH

Świadectwa pozabiblijne wskazują, że Żydzi Okresu Hellenistycznego i Rzymskiego powszechnie przestrzegali Święta Namiotów<sup>5</sup>. Plutarch opisuje je jako największe i najbardziej uroczyste święto żydowskie. Wiąże z nim budowę szałasów oraz procesję w kierunku świątyni. Odnajduje on pewne podobieństwa obrzędów tego święta z kultem Dionizosa<sup>6</sup>. Józef Flawiusz w *Starożytnościach żydowskich* pisze o Święcie Namiotów jako święcie narodowym i rozpowszech-

<sup>5</sup> Plutarch, Józef Flawiusz, Filon z Aleksandrii, *Księga Jubileuszów*, pisma z Qumran.

<sup>6</sup> Plutarch, *Quaestiones conviviales* IV 6,2.

nionym wśród Żydów od dawnych czasów<sup>7</sup>. Według niego jest to „najświętsza i największa uroczystość u Hebrajczyków”<sup>8</sup>. Zdaniem Flawiusza budowa szałasów związana była z porą deszczową i zimnem. Poświadczają, że w czasie tego święta publicznie czytano Torę. Opisuje również wydarzenie, do którego doszło w pod-  
czas jednego ze świąt Namiotów: otóż Aleksander Janneusz znieawidzony przez faryzeuszy i naród został obrzucony cytrynami, które świętujący niesli w rękach<sup>9</sup>. Filon z Aleksandrii zaś, opisując Święto Namiotów, podkreśla jego dziękczynny charakter na zakończenie zbiorów. Zauważa on, że jest to ostatnie święto w roku, dlatego też ostatni, uroczysty dzień tego święta nazywa on „końcowym, finalnym” (gr. εἰσοδιον). Nie pisze nic na temat budowy szałasów i użyciu gałęzi drzew. Dla Filona Święto Namiotów związane jest z odpoczynkiem i z ochroną wiernych przez Boga<sup>10</sup>. Księga Jubileuszów wzmiankuje Abrahama, który z radością obchodzi Święto Namiotów, budując szałas i obchodząc ołtarz w procesji<sup>11</sup>. Teksty qumrańskie rzadko odnoszą się do Święta Namiotów. Wzmianki o niektórych praktykach związanych z tym świętem znajdujemy w rękopisie 4Q502 (ryt libacji, budowanie szałasów). Zwój Świątynny (11Q19) wzmiankuje nazwę tego święta (XI 13) i zawiera opis budowy szałasów na tarasach (XLII 13.17). W tekstach qumrańskich można także znaleźć odniesienia do tekstów biblijnych, które opisują Święto Namiotów (w 4Q366 odniesienie do ofiar składanych podczas Święta Namiotów: Lb 29,32-39; i do radości: Pwt 16,13-14).

### 3. WIRKUNGSGESCHICHTE OBRZĘDÓW ŚWIĘTA NAMIENTÓW W TRADYCJI RABINICZNEJ I CHRZEŚCIJAŃSKIEJ

Badając teksty rabiniczne, można zobaczyć rozwój obrzędów związanych z obchodami Święta Namiotów<sup>12</sup>. Mimo że w okresie formowania się Miszny, Tosefty i Talmudu nie istniała już Świątynia Jerozolimska, to jednak teksty wielokrotnie nawiązują do obrzędów i świąt z nią związanych. Teksty Miszny wzmiankują procesję odbywaną każdego dnia święta (oprócz szabatu) do miejscowości Motsa,

<sup>7</sup> Józef Flawiusz, *Ant.* III 247.

<sup>8</sup> Józef Flawiusz, *Ant.* VIII 100.

<sup>9</sup> Józef Flawiusz, *Ant.* III 10; VIII 4.

<sup>10</sup> Filon z Aleksandrii, *De legibus specialibus* II, 204-213.

<sup>11</sup> *Jub.* 16,21-31.

<sup>12</sup> Zob. P. Lenhardt, „Quelques aspects de la fête des Soukkot s’après la littérature rabbinique”, *Rencontre Chretien et Juifs* 59 (1979), 189-196.

położonej na zachód od Jerozolimy, w celu szukania gałęzi drzew używanych podczas obrzędów tego święta<sup>13</sup>. W okresie przed zburzeniem świątyni, podczas Święta Namiotów odbywała się procesja z sadzawki Siloe. W trakcie śpiewano Ps 118, który wysławiał Boga, wieścił radość i szczęście dla pielgrzymów udających się do świątyni:

Oto dzień, który Pan uczynił: radujmy się zeń i weselmy!  
 O Panie, wybaw! O Panie, daj pomyślność!  
 Błogosławiony, który przybywa w imię Pańskie! Błogosławimy wam z domu Pańskiego.  
 Pan jest Bogiem: niech nas oświeci! Ścieśnijcie szeregi, z gałęziami w rękach, aż do rogów ołtarza.  
 Jesteś moim Bogiem, chcę Ci dziękować: Boże mój, chcę Ciebie wywyższać.  
 Wysławiajcie Pana, bo dobry; bo łaska Jego na wieki (Ps 118, 24-29).

Najwyższy kapłan czerpał wodę, która następnie w obrzędzie libacji była wlewana na ołtarzu świątyni w celu ubłagania Boga o deszcz i błogosławieństwo<sup>14</sup>. Kapłani obchodzili ołtarz, a w tym czasie wierni potrząsali gałązkami (obrzęd *lulaw*), wypowiadając refren Ps 118: „Jego łaska na wieki”<sup>15</sup>. Ruchy wykonywane w cztery strony świata oraz w górę i w dół wyrażały wdzięczność i cześć dla Boga jako dawcy wszelkich plonów. Tannaici obrzęd ten rozbudowali, precyzując na podstawie tekstu Kpł 23,40 cztery rośliny ozdabiające namiot. Należały do nich: owoc cytrusowy (*etrog*), gałązka palmowa (*lulaw*), gałązka mirtu (*hadass*) i witka wierzby (*arawa*). Rabini rozbudowali także modlitwę o deszcz, w której mocno podkreślano element sądu Bożego. Miszna wzmiankuje także libację z wina<sup>16</sup>. Podczas Święta Namiotów praktykowano obrzęd *Simhat Bet Ha-Szoewah* („radość miejsca czerpania wody”)<sup>17</sup> opierający się na wezwaniu proroka Izajasza: „Wy zaś z weselem czerpać będziecie wodę ze źródeł zbawienia” (Iz 12,3). Po libacji następowały radosne tańce i śpiewy na placu świątynnym. Podczas trwania święta, podstawowe czynności życiowe, takie jak jedzenie i spanie, odbywały się w namiotach budowanych na dachach, balkonach lub w pobliżu domów. Teksty rabiniczne interpretują termin *sukka* jako obłok chwały Bożej, *Szekina* JHWH (obecność JHWH), która chroni lud przed niebezpieczeństwem i jest zapowiedzią mesjańskiej szczęśliwości.

Tradycja chrześcijańska w niewielkim stopniu podejmuje w swoich pismach tematykę związaną ze Świętem Namiotów. Jak wcześniej wspomniano, jedynym tekstem, który *explicite* wzmiankuje o Święcie Namiotów, jest Ewangelia Janowa

<sup>13</sup> Miszna, *Sukka* IV 5.

<sup>14</sup> Miszna, *Sukka* IV 9.

<sup>15</sup> Miszna, *Sukka* III 9; IV 5.

<sup>16</sup> Miszna, *Sukka* IV 9.10.

<sup>17</sup> Miszna, *Sukka* V 1-3.

(J 7,2). Badania literackie pozwalają na wyodrębnienie w czwartej Ewangelii całego bloku tekstu, który można nazwać „sekcją Janową Świąta Namiotów” (J 7,1-10,21)<sup>18</sup>. W opisie tym znajdujemy uroczyste zawołanie Jezusa, które wypowiedział w ostatni dzień święta (J 7,37-39), ukazujące, że to w Nim jest źródło wody żywej zdolne zaspokoić pragnienia wszystkich ludzi. W bliskim kontekście jest także wzmiankowana sadzawka Siloe (J 9,7.11), która jak już powiedzieliśmy, odgrywała ważną rolę w obrzędach podczas Świąta Namiotów. U świętego Jana obraz namiotu zostaje także przywołany w Prologu Ewangelii: „Słowo stało się ciałem i zamieszkało wśród nas” (Καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν; dosł.: „rozbiło namiot wśród nas”) (J 1,14). Może świadczyć to o zamierzonym związku pomiędzy świętem Sukkot a tajemnicą Wcielenia. Przyjście Jezusa do ludzi – według Ewangelisty – jest pełną realizacją nadziei i radości związanej ze świętem Sukkot.

Pewne teksty Nowego Testamentu mogą zawierać elementy, które są lepiej zrozumiałe w kontekście Świąta Namiotów. W scenach przedstawiających Przemienienie Pańskie (Mt 17,1-8; Mk 9,2-8; Łk 9,28-36) Piotr proponuje, by zbudować namioty (gr. σκηνή) dla Jezusa, Mojżesza i Eliasza: „Panie, dobrze, że tu jesteśmy; jeśli chcesz, postawię tu trzy namioty: jeden dla Ciebie, jeden dla Mojżesza i jeden dla Eliasza” (Mt 17,4). W scenie uroczystego wjazdu Jezusa do Jerozolimy (J 12,12-13; paralelne Mt 21,1-9; Mk 11,1-10; Łk 19,28-38) lud wita Jezusa, kołyszac gałązkami palmowymi i wołając słowami Ps 118,25n, który był recytowany podczas Sukkot: „Hosanna! Błogosławiony, który przychodzi w imię Pańskie”. W kontekście tej sceny występuje wzmianka o Grekach, którzy przybyli do Jerozolimy, aby oddać cześć Bogu. Może być to aluzja do tekstu proroka Zachariasza, który mówi o obchodzeniu Świąta Namiotów przez wszystkie ludy i narody. W wielkiej wizji Apokalipsy (Ap 7,9-17), gdzie ukazany jest eschatologiczny tryumf wybranych w niebie, podejmuje się motyw palm, wyjścia z Egiptu, opieki Boga nad swoim ludem i dar wody żywej. Wybrani wysławiają Boga słowami Ps 118, który jest odmawiany podczas Świąta Namiotów. Znakiem Bożej opieki jest namiot rozciągnięty nad Jego ludem.

Potem ujrzałem: a oto wielki tłum, którego nie mógł nikt policzyć, z każdego narodu i wszystkich pokoleń, ludów i języków, stojący przed tronem i przed Barankiem. Odziani są w białe szaty, a w rękę ich palmy ... I głosem donośnym tak wołają: „Zbawienie u Boga naszego, Zasiadającego na tronie i u Baranka”. ... A Zasiadający na tronie rozciągnie namiot nad nimi. Nie będą już łaknąć ani nie będą już pragnąć, i nie porazi ich słońce ani żaden upał, bo paść ich będzie Baranek, który jest pośrodku tronu, i poprowadzi ich do źródeł wód życia: i każdą łzę otrze Bóg z ich oczu (Ap 7,9-17).

<sup>18</sup> Devillers, *La fête de l'envoyé*, 56-57.

Podsumowując, możemy stwierdzić, że Święto Namiotów posiada bogatą historię w starożytnym Izraelu, przechodząc różne fazy swojego rozwoju – od święta kananejskiego o charakterze rolniczym, po święto praktykowane do dzisiaj przez wyznawców judaizmu. W Okresie Drugiej Świątyni istotną rolę podczas obchodów tego święta odgrywała Świątynia Jerozolimska, jako znak obecności Boga pośród swego ludu. Charakterystycznym rysem była wdzięczność i radość za otrzymane plony. W czasach Jezusa cieszyło się ono dużą popularnością, co w sposób szczególny poświadcza tekst Ewangelii św. Jana. W późniejszej tradycji chrześcijańskiej święto to nie ma swojego odpowiednika. Po zburzeniu świątyni tradycja rabiniczna rozbudowuje obrzędy i przepisy związane z tym świętem, kładąc szczególny nacisk na wymiar prawny i eschatologiczny tego święta. Nie niweluje to jednak jego radosnego wymiaru, o którym wzmiankuje tekst Miszny: „Kto nigdy nie przeżył radości tej nocy świątecznej, ten nie doświadczył w życiu żadnej prawdziwej radości”<sup>19</sup>.

#### THE MEANING AND CELEBRATION OF THE FEAST OF THE TABERNACLES IN THE ANCIENT ISRAEL

##### Summary

In the present article there is the description of the Feast of the Tabernacles (hebr. *Sukkot*) in its development since the ancient time until presence. In the first period it was the feast with agricultural elements (Ex 34:22) celebrated in the week at the end of the harvest (Lev 23:39; Deut 16:13). After the Babylonian exile it was celebrated 7 days and it started at 15 day of seventh month Tiszri. In this article the Feast of the Tabernacles is described in the light of biblical (Old and New Testament), apocryphal, Qumran and rabbinical sources. The author pays special attention for rituals and prayers connected with this feast (lulav, procession, drawing of the water, libation of wine, prayers of Psalm 118). In this way many of the biblical texts about the Feast of the Tabernacles are described in their historical context. The analysis of these texts enables to see the meaning of the Feast of the Tabernacles for Jewish and Christian tradition.

<sup>19</sup> Miszna, *Sukka*, V 1.